

آثار محافظه کاری بر سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار

www.ketab.ir

مؤلفین:

صفیه محمدی گلشاد

(کارشناسی ارشد حسابداری - مدرس دانشگاه)

نظام گلستانی

(کارشناسی ارشد حسابداری - مدرس دانشگاه)

سرشناسه: محمدی گلشاد، صفیه، ۱۳۵۷ -

عنوان و نام پدیدآور: آثار محافظه کاری بر سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار / مولفین صفیه محمدی گلشاد، نظام گلستانی.

مشخصات نشر: تهران - اندیشگان - ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۷۱ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۱۰-۳۴-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: صورت های مالی

موضوع: بورس و زیان شرکت ها

شناخت افزوده: گلستانی، نظام، ۱۳۶۳ -

رده بندی کنز: ره: ۱۹۵/۹م/ص/۱۴۵۶۸۷

رده بندی دیویی: ۶۵۷/۱

شماره کتابشناسی مالی: ۸/۲۶۷۶۱

انتشارات اندیشان با حمایت کمی کانون همیاری نور آفرینش

آثار محافظه کاری بر سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار

صفیه محمدی گلشاد - نظام گلستانی

ناظر فنی: صدیقه طلایی

صفحه آرا: معین دلاوری

طراح جلد: آدینه مهرید

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۶۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر است.

آدرس: تهران - میدان انقلاب اسلامی - خیابان کارگر شمالی بالاتر از نصرت - پلاک ۱۱۴۶

تلفن: ۶۶۵۶۹۸۹۱ و ۶۶۹۳۱۶۶۹ دورنگار: ۸۹۷۸۴۵۵۸

وب سایت: www.hamyari.co

فهرست مطالب

۷.....	پیشگفتار
۸.....	مقدمه
۱۳.....	محافظه کاری
۳۸.....	سقوط قیمت سهام
۴۲.....	اطلاعات
۵۶.....	تاثیر محافظه کاری، قیمت سهام و - مقارن اطلاعاتی
۶۰.....	منابع و مآخذ

یکی از مفاهیم مؤثر در گزارشگری مالی شرکت‌ها، محافظه کاری است که نفوذ آن در حسابداری سابقه ای طولانی دارد. رویه های حسابداری محافظه کارانه، مدیران را از رفتار فرصت طلبانه و خوش بینی بیش از عدم قطعیت و ابهام در تمام جنبه های زندگی بشر از جمله تصمیم گیری، برنامه ریزی و غیره اجتناب ناپذیر است. این پژوهش به بررسی رابطه بین محافظه کاری مشروط و نامشروط و کاهش خطر سقوط قیمت سهام با نقش تعدیل عدم تقارن اطلاعاتی در شرکت‌ها می پردازد. محافظه کاری مشروط، از محافظه کاری نامشروط که شامل ارزش دفتری خالص دارایی های کمتر از حد واقعی تعیین شده، و هزینه کردی بلا رنگ اغلب دارایی های نامشهود می باشد، مجزا است. کتاب حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، توصیفی پیمایشی و از نوع همبستگی می باشد. در این کتاب به مظاهر، فرضیه ها از آزمونهای F لیمر، هاسمن و آزمون مانایی استفاده شده است. متغیر وابسته، شامل خطر سقوط قیمت سهام و متغیرهای مستقل شامل محافظه کاری مشروط و محافظه کاری نامشروط، عدم تقارن اطلاعاتی به عنوان نقش تعدیل کننده و سایر متغیرهای کنترلی می باشد.

منبع اطلاعاتی اکثریت فعالان بازار سرمایه، گزارش‌های مالی منتشره از جانب شرکت‌ها می‌باشد که به صورت دوره‌ای در اختیار عموم قرار می‌گیرد و مبنای تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاران بالقوه و بالفعل برای خرید و فروش و سرمایه‌گذاری در بازار سهام می‌باشد. با افزایش منابع در اختیار مدیریت، میزان افراد ذینفع در ارتباط با شرکت نیز افزایش می‌یابد که پیامد چنین شرایطی بروز تضاد منافع است.^۱

بدین که در کانون این تضاد منافع قرار دارد، با ارائه اطلاعات مالی شرکت سعی می‌نماید تا آن را کاهش دهد مدیران بالقوه انگیزه دارند که وضعیت شرکت را مطلوب جلوه دهند و به جهت اختیارات مدیریت در ارائه گزارش‌های فرصت اعمال این رویه را به دست می‌آورند. رابنر و جود مکانیزم‌های نظارتی و کنترلی برای حفظ منافع سهامداران ضروری است. در این میان، رویه‌های حسابداری در جهت حفظ منافع فعالان بازار سرمایه و کنترل انگیزه‌های منفی، جایانه مدیران، اصل محدود کننده محافظه‌کاری را مطرح می‌کنند. تقاضا برای گزارش‌های محافظه‌کارانه دال بر این ادعاست که محافظه‌کاری برای استفاده کنندگان گزارش‌های مالی شرکت سودمند است. نگاه خوشبینانه مدیران و مالکان نسبت به شرکت به احتمال زیاد در صورت‌های مالی منعکس می‌گردد. در نتیجه، بدبینی در حسابداری یک امر ضروری است. این نگاه خوش بینانه خنثی شود.^۲

یکی از عوامل مؤثر در تصمیم‌گیری، اطلاعات مناسب و مرتبط با موضوع تصمیم است. در صورتی که اطلاعات مورد نیاز به صورتی نامتقارن بین افراد توزیع شود، می‌تواند نتایج متفاوتی را نسبت به موضوعی واحد سبب شود. بنابراین، قبل از این که خود اطلاعات

برای فرد تصمیم گیرنده مهم باشد کیفیت توزیع اطلاعات است که از اهمیت برخوردار است.^۱

مدیران واحدهای اقتصادی به همان اندازه که به انتشار اخبار خوب در خصوص شرکت متمایل هستند؛ سعی در پنهان نمودن اخبار بد نیز دارند. این انگیزه‌های متفاوت افشاگری از عوامل گوناگونی ریشه می‌گیرد، مثل قراردادهای پرداخت پاداش و نگرانی‌های شغلی.^{۲ و ۳}

اگر مدیران قادر به پنهان نمودن اخبار بد برای یک مدت زمان طولانی باشند، به نظر می‌رسد که اطلاعات منفی درون یک شرکت ذخیره خواهد شد با این وجود، یک محدودیت برای مدیران از لحاظ میزان اخبار بدی که می‌توانند جذب کنند و به طور موفقیت آمیزی پنهان کنند وجود دارد. این محدودیت به این دلیل است، که اگر در یک زمان خاص، مقدار اخبار با جمع آوری شده به یک آستانه و یا حد مشخص و ویژه ای رسید، از آن به بعد ادامه پنهان کردن آن‌ها یا بسیار پرهزینه بوده و یا به طور کلی غیرممکن خواهد شد. زمانی که جمع آوری اخبار بد به آخرین نقطه سرازیری رسید، همه آن‌ها به طور ناگهانی انتشار یافته و موج بازردهای منفی بالا، برای سهامی می‌شود، که بازار با آن‌ها سازگاری یافته است و این همان سقوط قیمت می‌باشد.^۴

رویه‌های محافظه کاری در برابر انگیزه‌ها و تمایلات مدیریت استادی کرده و ریسک سرمایه گذاری در سهام و سقوط احتمالی قیمت سهام را کاهش می‌دهد محافظه کاری به دو دلیل ریسک سقوط قیمت سهام را کاهش می‌دهد.^۵

۱ دیاموند و ورجیا ۱۹۹۱

۲ بال و کوتاری ۲۰۰۹، ۷

۳ خان و واتز ۲۰۰۹

۴ هوتن ۲۰۰۹

۵ کیم ۲۰۱۰

زمانی که مدیر اخبار بد درخصوص شرکت را پنهان می کند و با انباشته شدن اخبار بد در شرکت و انتشار یکباره ریسک سقوط ارزش سهام شرکت افزایش می یابد. محافظه کاری باعث می شود که مدیر نتواند اخبار بد را پنهان نماید. محافظه کاری یک مکانیزم اعلام خطر است و با ثبت به موقع زیان ها، سهامداران و هیئت مدیره را در شناسایی و متوقف نمودن به موقع پروژه های زیان ده کمک می کند. بدین ترتیب، انتظار می رود که هر چقدر که رویه های حسابداری یک شرکت محافظه کارانه تر باشد، به همان میزان نیز احتمال جمع آوری و مخفی نگه داشتن اخبار بد مربوط به آن شرکت پایین می آید. به همین ترتیب، شرکت هایی که فعالیت های حسابداری آنها پویا است، احتمال کمتری وجود دارد که شرکت هایی که فعالیت های حسابداری آنها پویا است، احتمال کمتری وجود دارد که دچار بحران انتشار یکباره اخبار بد انباشته شوند. میزان اطلاعاتی که مدیران شرکت های مختلف، ممکن است در مخفی نمایند در میان شرکت ها متفاوت است. توانایی و فرصت مدیران جهت محدود نمودن اطلاعات خصوصی شرکت باعث ایجاد عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سهامداران می شود. تحقیقات نشان می دهند که عدم تقارن اطلاعاتی در بازار سرمایه باعث ایجاد محافظت در گزارشگری مالی می شود و در یک محیط نامتقارن اطلاعاتی، وجود رویه های محافظه کاری مانع مناسبی در برابر انگیزه های منفعت جویانه مدیر می باشد.^۱ استدلال می شود که در حالت عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیر و سهامداران بالاتر باشد؛ اهمیت و تأثیر محافظه کاری در کاهش ریسک سقوط قیمت سهام بیشتر خواهد بود.

در این کتاب محافظه کاری به عنوان مانعی در برابر مدیران که احتمالاً ریسک سقوط قیمت سهام را کاهش می دهد، بررسی می شود دلیل وجود عدم تقارن اطلاعاتی این است که یکی از طرفین مبادله اطلاعات بیشتری را نسبت به طرف دیگر دارد، بنابراین همواره مدیران و افراد درون شرکت اطلاعات بیشتری نسبت به سایر سهامداران در اختیار دارند که با افزایش عدم تقارن نیاز به محافظه کاری بیشتری شود. این تحقیق به بررسی ارتباط

اعمال رویه های محافظه کارانه در گزارشگری مالی با ریسک سقوط قیمت سهام و تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر این ارتباط می پردازد.

حسابداران به طور سنتی محافظه کاری را از طریق قاعده ی «هیچ سودی را پیش بینی نکن؛ اما همه زیان ها را پیش بینی کن» بیان کرده اند. باسو این قاعده را به معنی تمایل حسابدارن در الزام به وجود درجه بالاتری از تأییدپذیری در هنگام شناسایی اخبار خوب و سودها نسبت به اخبار بد و زیان ها تفسیر می کند. برخی محافظه کاری را به طور وسیع تر، ترجیح، رویه های حسابداری که باعث گزارش ارزش پایین تری برای حقوق صاحبان سهام می شود، تفسیر کرده اند. به طور مثال، بلکویی (۱۹۸۵) ادعا می کند که «محافظه کاری دلالت بر این رصوع دارد که ترجیحاً کمترین مقادیر برای دارایی ها و درآمدها و بیشترین مقادیر برای بدهی ها و هزینه ها باید گزارش شوند»^۱.

در چارچوب نظری، محافظه کاری به عنوان واکنش احتیاط آمیز به عدم اطمینان توصیف می شود. با توجه به حقیقتی که تاکنون در زمینه فرهنگ و ارزش های فرهنگی در کشور انجام شده است، به نظر می رسد که توجه به بافت ارزشی و فرهنگی حسابداران و حسابرسان ایران، میزان محافظه کاری در حرفه حسابداری بالا باشد.^۲

محافظه کاری یکی از ویژگی های مطلوب حسابداران است و در رابطه با ضرورت آن گفته می شود که نگاه خوش بینانه مدیریت در گزارش های مالی شرکت منعکس می شود. زبان های احتمالی ناشی از این نگاه خوش بینانه می تواند باعث کاهش در نتیجه، حسابداری با نگاهی محافظه کارانه به رویدادهای مالی، ابعاد این کاهش بالقوه را کاهش می دهد. رویه هایی که به شناسایی اختیاری کمتر از واقع دارایی ها یا درآمدها و یا به شناسایی اختیاری بیش از واقع بدهی ها یا هزینه ها منجر می شوند، خارج از محدوده اصل محافظه کاری می باشند. این رویه ها موجب کاهش مقادیر مطلوب خصوصیات اطلاعات؛

مانند بی طرفی، ارائه متصفانه و قابلیت انکای اطلاعات حسابداری می شود و باید به عنوان رویه های مدیریت سود تلقی شوند. در چنین حالتی، اهداف این رویه ها مبتنی بر حمایت از سرمایه گذار نبوده و پاسخی در جهت انگیزه شخصی مدیریت است.^۱

محافظه کاری نشان می دهد که شرکت ها اطلاعات حسابداری ای را در اختیار سهامداران می گذارند که بررسی آن ها سخت است، مثل زیان ها که این امر چندان مستعد دست کاری اطلاعات نیست. این امر نشان می دهد که اگر حسابرسی سطح محافظه کاری حسابداری را بالا ببرد و دقت ارقام را با بررسی سخت تأیید کند و یا در حیطه شخصی و قسوت به تأیید آن ها بپردازد، آن گاه این امر به شرکت کنندگان بازار، اطمینان بیشتری درباره کیفیت گزارشگری مالی می دهد.

طبق استدلال لافوند و واتز^۲ (۲۰۰۸)، میتوان انتظار داشت، هرچه محافظه کاری شرکت بیشتر باشد، احتمال انتشار اخبار بد شرکت پنهان و انباشته شوند کمتر خواهد بود. در نتیجه، شرکتهای با روشهای حسابداری محافظه کارانه، به احتمال کمتر به حد بالای انباشت اخبار منفی خواهند رسید تا شرکتهای با روشهای حسابداری متهورانه. پس با فرض ثابت بودن شرایط، انتظار می رود محافظه کاری احتمال سقوط قیمت سهم در آینده را کاهش دهد. کیم و ژانگ^۳ (۲۰۱۰) به بررسی اثر محافظه کاری در کاهش ریسک سقوط قیمت سهام شرکت در آینده پرداخته، وجود رابطه ای منفی و معنادار را با شواهد قوی تجربی در بازار سهام آمریکا تبیین کردند. خطر سقوط قیمت سهام در بازار یکی از نگرانی های اصلی سرمایه گذاران است و پژوهش در این زمینه می تواند برای بازار سرمایه حائز اهمیت باشد. کیم و ژانگ (۲۰۱۰) مدعی شده اند، کار آنها اولین کار پژوهشی انجام شده در راستای بررسی ارتباط محافظه کاری حسابداری و ریسک سقوط قیمت سهام تا سال ۲۰۱۰ است. در ایران نیز به پیروی از پژوهش کیم و ژانگ (۲۰۱۰)، دو پژوهش از سوی مرادی، ولیپور و قلمی (۱۳۹۰) و فتاحی (۱۳۸۹)

انجام شده است که تا آنجا که نگارندگان می‌دانند تنها پژوهشهای داخلی انجام شده در این زمینه است.

اهمیت موضوع و چگونگی تأثیر محافظه کاری بر سقوط قیمتهای سهام از یکسو و کمبود پژوهشهای خارجی و داخلی از سوی دیگر انگیزه اصلی نگارش این کتاب است. مطالعه حاضر به بررسی این موضوع میپردازد که آیا بین محافظه کاری مشروط و غیر مشروط و کاهش خطر سقوط قیمت سهام در شرکت‌های قلمرو کتاب رابطه‌ای وجود دارد و یا اینکه، آیا عدم تقارن اطلاعاتی بر رابطه بین محافظه کاری مشروط و کاهش ریسک سقوط سهام در شرکت‌های قلمرو کتاب تأثیری می‌گذارد.

در این بخش ابتدا به بررسی و تبیین مفاهیم محافظه کاری و تاریخچه‌ای از آن و تعریف جامعی از محافظه کاری و انواع آن‌ها اشاره شده است همچنین تفاسیر محافظه کاری از چهار دیدگاه بیان گردید؛ و همچنین معیارهایی از محافظه کاری به طور طبقه بندی شده و به طور جامع بیان شده است و در ادامه فصل، مروری جامع بر سقوط قیمت سهام و عدم تقارن اطلاعاتی و ارتباط آن با محافظه کاری حسابداری می‌شود؛ و در انتها تعدادی از مطالعات انجام شده بر روی محافظه کاری حسابداری و سقوط قیمت سهام تشریح می‌گردد.

محافظه کاری

۱- تاریخچه‌ی محافظه کاری

در حسابداری، محافظه کاری مفهومی است که سابقه‌ای طولانی دارد. باسو، (۱۹۹۷) معتقد است که محافظه کاری طی قرن‌ها تئوری و عمل حسابداری را تحت تأثیر قرار داده است. ثبت‌های تاریخی اوایل قرن پانزدهم میلادی درباره‌ی معاملات مشارکتی و تضامنی نشان می‌دهند که حسابداری در اروپای قرون وسطی محافظه کارانه بوده است. مفهوم محافظه کاری زمانی ایجاد شد که ترازنامه مهمترین و اغلب تنها صورت مالی بود و اجزای سود یا سایر نتایج عملیات بهندرت در خارج از شرکت‌ها ارائه می‌شد. اولین کاربرد